

23.2.2021
KSL/9/05.00.12/2021

Valtion liikuntaneuvosto

Viite: Viite: Dnro VN/551/2021

KESKI-SUOMEN LIITON JA KESKI-SUOMEN LIIKUNTA RY:N LAUSUNTO VALTION LIIKUNTANEUVOSTOLLE LIIKUNTAPAIKKARAKENTAMISEN SUUNTA-ASIAKIRJA -LUONNOKSESTA

Liikuntapaikkarakentamisen avustaminen on ollut vuosikymmenten ajan keskeinen osa valtion liikuntapolitiikkaa. Liikuntapaikkarakentamisen avustuspolitiikkaa on linjattu suunta-asiakirjoilla, joita ovat valmistelleet Valtion liikuntaneuvosto ja opetus- ja kulttuuriministeriö yhteistyössä. Suunta-asiakirjassa määritellään säädöksiin, määräyksiin ja ohjeisiin pohjautuvat valtion liikuntapaikkarakentamisen avustamisen ehdot, avustamista puoltavat kriteerit ja resurssipainotukset. Liikuntapaikkarakentamisen edellinen suunta-asiakirja oli voimassa vuosina 2014-2020.

Valtion liikuntaneuvoston olosuhdejaosto on pyytänyt kirjalliset lausunnot uudesta liikuntapaikkarakentamisen suunta-asiakirjaluonnoksesta 24.2.2021 mennessä. Lausunnot on pyydetty lähettämään osoitteeseen: kirjaamo@minedu.fi.

Lausunto on selvyuden vuoksi jaoteltu asiakirjaluonnoksen otsikoiden tai väliotsikoiden mukaisesti.

Keski-Suomen liitto ja Keski-Suomen Liikunta lausuvat asiakirjaluonnoksesta seuraavaa:

1.luku, kohta 1.1. Avustamisen linjaukset, avustuskriteerit (s. 6)

Tiedolla johtamisen ja koulutuksen tarve nousee, myös päätöksentekijöillä

Kriteeristö on selkeä ja liikuntapoliittisen selonteon linjausten mukainen, mutta miten varmistetaan, että kriteeristön edellyttämät vaateet toteutuvat ja otetaan huomioon kaikissa liikuntapaikkojen peruskorjaus- ja uudisrakentamishankkeissa? Kuntien tasa-arvon ja sukupuolivaikutusten ennakoarvioinnin sekä ympäristövaikutusten arvioinnin osaamiseen tulee panostaa ja kohdentaa resursseja. Esimerkiksi aluehallintoviranomaisilla voisi olla vahva rooli liikuntapaikkarakentamisen tiedolla johtamisen vahvistamisen organisoinnissa muun muassa säännöllisten koulutusten ja seminaarien järjestämisen kautta.

Kriteeristön toteutumisen seuraamisen osalta tulisi myös panostaa päätöksentekijöiden osaamisen ja tietoisuuden vahvistamiseen. Miten päättäjät voi varmistua siitä, että kuntien liikuntapaikkarakentamisen hankkeet todella edistävät tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta, esteettömyyttä ja kestävä kehitystä? Mitkä ovat mittarit tai arvioinnin vähimmäisvaatimukset tai tunnusluvut, jotka kuntien on täytettävä, jotta voidaan aidosti varmistaa kriteerien toteutuminen.

Varsinkin keskisuomalaisten pienten kuntien mahdollisuus toteuttaa rakentamishankkeita heikkenee, mikäli osaamista ei varmisteta esimerkiksi AVI:n taholta. Perinteiset liikuntasivustojen tehtävät ovat jo usein osa esimerkiksi sivistysjohtajan vastuualuetta, jolloin rakentamishankkeesta vastaavan aika ja osaamisresurssit eivät enää välttämättä ole sillä tasolla, mitä suunta-asiakirjassa esitetään.

Taulukko 6. Liikunnan muutostekijät: positiivinen ja negatiivinen kehityssuunta sekä tulevaisuuteen liittyvät keskeiset kysymykset (s. 26)

Liikunnan muutostekijöiden kytkeminen yhteiskunnan tulevaisuuden muutostrendeihin on tärkeä nosto ja keskeinen huomioon otettava viitekehys kunnan liikuntapalvelujen strategisessa suunnittelussa ja tulevaisuuden linjausten laatimisessa.

Ilmastonmuutos

Nykyistä enemmän tulisi korostaa ilmastonmuutoksen vaikutuksia ja panostaa ilmastonmuutosta ehkäiseviin toimenpiteisiin. Liikuntapaikkarakentamisella ja liikuntapaikkojen ylläpidolla voidaan vaikuttaa mitä suuremmassa määrin muun muassa ympäristökuormituksen pienentämiseen. Ympäristövaikutuksia pienentävään toimintaan tulisi kunnille suunnata selkeitä kannustimia, esimerkiksi mahdollisuutena hakea korotettua avustusta liikuntapaikkarakentamisen kohteisiin, joissa vaikuttavasti huomioidaan ilmastonmuutoksen torjuminen esimerkiksi kiertotaloutta edistävin tai energiakulutusta merkittävästi vähentävin toimenpitein tai kehitetään uusia innovaatioita näihin liittyen.

Digitalisaatio

Digitalisaatio tulisi ottaa mukaan vahvemmin hankkeisiin mukaan ja tarjota siihen täydenniskoulutusta. Liikuntapaikolla on lisääntyvä tarve myös tiedolla johtamiseen, mikä tarkoittaa käytännössä esimerkiksi automaattista käyttäjätiedon keräämistä myös ulkoliikuntapaikoilta.

Ympäristöosaaminen

Myös ympäristötietoisuutta ja ympäristöosaamista tulee kunnissa vahvistaa erilaisin koulutustoimenpitein.

Väestön ikääntyminen

Väestön ikääntyminen tulee ottaa tarkasteluun uusien liikuntapaikkojen suunnittelussa ja toteutuksessa. Tulevaisuudessa lähiliikuntapaikkojen ja ulkokuntosalien tarve varmasti jatkuu, ja tämä pitäisi ottaa huomioon myös avustuksen alarajassa, joka pitäisi säilyä 20.000 eurossa.

3.luku, kohta 3.5 Huippu-urheilijat (s. 31)

Kuntien liikuntapaikkojen merkittävä käyttäjäkohderyhmä ovat paikalliset liikunta- ja urheiluseurat sekä muut liikuntaa järjestävät yhdistykset ja yhteisöt. Asiakirjaluonnoksessa on hyvin taustoitettu luvussa 3.5 huippu-urheilun ja seurojen tila- ja olosuhdetarpeita. Taustatiedoksi olisi ollut tarpeen myös arvioida koko liikunta-alan kolmannen sektorin (seurakenttä) tulevaisuuden kehitystrendejä, jotka väistämättä vaikuttavat myös olosuhteiden kehittämistarpeisiin kunnissa. Esimerkiksi ilmastonmuutos tulee vaikuttamaan talviurheiluun keskittyneiden seurojen toimintamuotoihin ja siten olosuhteenäkymiin. Samoin yhä useampi laji on muuttunut tai muuttumassa ympärivuotisena harrastettavaksi, joka osaltaan vaikuttaa olosuhteiden kehittämistarpeisiin. Erittäin tärkeää on, että kunnissa panostetaan seurojen ja muiden käyttäjien osallistamiseen olosuhteiden kehittämistyössä järjestämällä säännöllisiä keskustelutilaisuuksia sekä keräämällä tietoja seurojen muuttuvista olosuhdetarpeista.

Huippu-urheilu vaatii myös omanlaisiaan olosuhteita rakentamisessa. Ne liittyvät mm. kohteen turvallisuuteen, älykkyyteen ja monikäyttöisyyteen.

5.luku, kohta 5.3 Liikuntaolosuhteiden strateginen suunnittelu kunnissa (s. 43)

Tiedolla johtamisen merkitys on vahvistunut kuntasektorin palvelutoiminnassa ja tulee entisestään korostumaan tulevaisuudessa. Asiakirjaluonnoksessa painotetaan tiedolla johtaminen ja strategisen suunnittelun tärkeyttä liikuntaolosuhteiden pitkäjänteisessä kehittämisessä kunnissa. Strateginen liikuntapaikkasuunnittelu tukee myös vuoropuhelua kuntalaisten ja paikallisten toimijoiden kanssa.

Strategiseen liikuntaolosuhteiden suunnitteluun tähtäävän osaamisen kehittämiseen tulee systemaattisesti panostaa myös valtion taholta. Sekä liikuntatoimien että rakennuttamisesta vastaavien teknisten toimien henkilöstön tieto-aidon lisäämiseen tulee löytyä taloudellisia resursseja, jotta voidaan taata ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä liikuntapaikkarakentamisen toteutuminen kunnissa. Lisä- ja täydennyskoulutautumiseen tulisi esittää valmiita malleja sovellettavaksi liikuntapaikkarakentamisesta ja olosuhdetyöstä vastaaville kuntatyöntekijöille.

Asiakirjassa voisi olla myös esitettynä malli strategisen selvitystyön laatimiseksi. Lisäksi voisi olla kuvattuna prosessi, miten liikuntapaikkarakentamisen valmistelu- ja päätöksenteko etenee kuntaorganisaatiossa ja mitä prosessin aikana, eri vaiheissa tulee valmistelussa ottaa huomioon (esim. sukupuolivaikutukset, ympäristövaikutukset, saavutettavuusarviointi).

Strategiseen tiedolla johtamiseen liittyy myös jatkuva arviointi, jotta liikuntapaikka vastaa käyttäjien muuttuvia tarpeita. Tässä asiassa on hyvä myös osallistaa liikuntapaikan käyttäjiä sekä hyödyntää arviointiin ja tutkimukseen keskittyviä toimijoita kuten Likes, KIHU ja Jyväskylän yliopisto.

5.4 Liikuntapaikkarakentamisen kehittämistarpeet (s. 46)

Asiakirjassa esiin nostetut 10 kohtaa ovat tärkeitä ja ajankohtaisia ja toteutuessaan vahvistaisivat suomalaisen liikuntapaikkarakentamisen ja liikuntaolosuhdekentän tulevaisuuden tilaa mutta miten kehittämistarpeita konkreettisesti lähdetään toteuttamaan? Kuntien talouden tila on erittäin haastava ja talouden perustaa on vallitseva koronatilanne heikentänyt entisestään. Millä kaikilla tavoin valtio voi ohjata ja tukea kuntien toimintaa niin, että kehittämistarpeisiin voitaisiin paikallistasolla vastata?

Kohdassa 7 nostetaan esiin yksityisrahoitteisen liikuntapaikkarakentaminen liikuntapaikkaverkon kumppanina ja täydentäjänä. Taulukko 13 (s. 42) kuvaa hyvin sen, että liikuntarakentamisen ja -paikkojen rahoitus- ja omistajuusmallit ovat vahvasti moninaistuneet. Kunnissa tarvitaan entistä vahvempaa (juridista) osaamista eri rahoitusmallien vertailuun sekä erilaisten kumppanuushankkeiden selvittämiseen. Eri rahoitusmallien käyttäminen tuo vaihtoehtoja liikuntapaikkarakentamiseen mutta puutteellisesti valmisteltuna voi aiheuttaa isoja taloudellisia ja jopa ympäristöllisiä riskejä. Kumppanuushankkeiden hallinta edellyttää vahvaa osaamista ja riskien ennakoitaitoja.

LIITE 1: Muutos- ja kehittämistarpeet liikuntapaikkarakentamista koskevissa säädöksissä (s. 50)

1. Kannatamme, että muutetaan rahoitussuunnitelma koskemaan seuraavaa kolmea vuotta, sekä muutetaan ehdotukset toimitettavaksi huhtikuun loppuun mennessä

2. Esitämme, että Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1766/2009, 26§) oleva avustuskelpoisen hankkeen euromääräinen alaraja on jatkossakin 20 000 euroa. Näin varmistamme sen, että myös pienten kuntien hankkeet voivat jatkossakin säilyä rahoituksen piirissä. Samoin myös muut pienet hankkeet kuten lähiliikuntapaikat, ulkokuntosalit sekä luontoreitistöhankeet voivat saada myös jatkossa tukea.

3. Kannatamme, että liikunnan koulutuskeskuksen perustamishankkeiden alaraja nostetaan 35 000 euroon.

4. Kannatamme, että delegointirajaa nostetaan 1 200 000 euroon, jolloin valtionapuviranomainen on myös isomman kokoluokan rakentamishankkeissa Aluehallintoviranomainen. Tämä voi sujuvoittaa ja helpottaa kuntien rahoituksen hakemista viranomaisen ollessa lähempänä kuntatasoa.

Kannatamme myös, että 15 vuoden ehto maankäytön hallinnasta on tarpeen ottaa tarkasteluun. Useat pienet kohteet, kuten reitistöhankeet voivat estyä liian pitkän maankäytön hallinnan vuoksi. Esitämme, että yleisellä tasolla 15 vuoden ehto lyhennettäisiin 10 vuoteen, sekä esimerkiksi pienten hankkeiden sekä reitistöjen kohdalla voitaisiin käyttää tapauskohtaista harkintaa. Tämä joustavoittaa hankkeiden käynnistämistä ja kehittämistä.

Tiivistelmä lausunnosta

Liikuntapaikkarakentamisen suunta asiakirjaluonnos on kattava ja ottaa laajasti huomioon yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet sekä yhteiskunnan muutostekijät. Pidämme tärkeänä, että jatkossakin myös pienissä kunnissa on osaamista ja mahdollisuus käynnistää hankkeita, jotka pääsevät tuen piiriin. Tästä syystä avustusraja olisi syytä säilyä jatkossakin 20.000 eurossa.

Asiakirjassa korostetaan, että liikuntapaikkarakentamisen tulee perustua strategiseen suunnitteluun sekä vahvaan tieto- ja arviointipohjaan. Merkittäviä huomioon otettavia asioita ovat tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja ekologisesti kestävä kehitys. Tästä syystä pidämme tärkeänä, että kunnissa on jatkossakin osaamista hankeprosessien läpiviemisessä, ja osataan hyödyntää esilaisia tiedolla johtamisen työkaluja. On myös hyvä huomata, että Suomesta löytyy toimijoita, jotka voivat tulla kumppaniksi tiedon keräämisessä, suunnitelmien laadinnassa sekä hankkeiden arvioinnissa. Näitä ovat esim. Likes, KIHU sekä Jyväskylän yliopiston liikuntatieteen laitos.

15 vuoden ehto maankäytön hallinnasta pitää ottaa tarkasteluun. Tarkastelussa tulee pohtia, voisiko vaadittu aika olla lyhyempi esimerkiksi pienten liikuntapaikkahankkeiden ja esimerkiksi luontoliikuntakohteiden osalta.

Jyväskylässä 23.2.2021

Keski-Suomen liitto

Keski-Suomen Liikunta ry

Pekka Hokkanen
vt. maakuntajohtaja

Petri Lehtoranta
aluejohtaja